

نقش والدین در ایجاد رابطه عاطفی و فیزیکی با فرزندان

زهرا اسماعیلیان^۱

چکیده

یکی از مهم‌ترین نیازهای هر کودک برخورداری از عواطف پاک و مهر و محبت والدین است. هنگامی که کودک از زلال محبت والدین سیراب شد و عطش محبت و توجه عاطفی او برطرف گردید با روانی آرام و سلامت و پرنشاط پا به عرصه اجتماع می‌گذارد تا همگان از برکات وجود او بهره‌مند شوند. رابطه مطلوب عاطفی و فیزیکی مهم‌ترین نقش را در زندگی انسان دارد. شاید هیچ‌یک از ابعاد تجارب زندگی انسان به اندازه روابط عاطفی و فیزیکی والدین در رشد شخصیت سالم فرزند مؤثر نباشد. بنابراین موفقیت والدین در پرورش فرزندانی شایسته و هماهنگ با معیارهای دینی، بستگی زیادی به چگونگی برقراری رابطه آن‌ها با فرزندان‌شان دارد. لذا ضرورت دارد تا به این موضوع پرداخته شود. این پژوهش به روش توصیفی و ابزار کتابخانه‌ای و مطالعه در منابع مکتوب در صدد است تا به بیان و اهمیت نقش والدین در ایجاد رابطه عاطفی و فیزیکی با فرزندان بپردازد که از جمله رابطه عاطفی: ایجاد امنیت در خانواده، ایجاد آرامش در خانواده، محبت به فرزندان، وفای به عهد، و همچنین رابطه فیزیکی شامل: همبازی شدن با فرزند، هم‌تفریح شدن با فرزند می‌باشد.

واژگان کلیدی: ارتباط فیزیکی، ارتباط عاطفی، نقش والدین.

^۱ مدرسه علمیه فاطمیه (سلام الله)، سطح دو، نجف آباد

مقدمه

فرزند پروری مجموعه ای از روش هاست که والدین برای رشد و پرورش کودک خود از آن بهره می برند. اولین نهادی که فرزندان در آن رشد می کنند خانواده است و والدین برای اینکه فرزندانی سالم از نظر جسمی و روحی تربیت کنند باید در صدد آموزش آن بر آیند. اگر والدین از روش های قدیمی و نادرست استفاده کنند و زمان مناسبی را برای کودک وقت نگذارند نمی توانند تأثیر مثبتی روی کودک خود داشته باشند. تقویت ارتباط کودک با والدین نیاز به تلاش و زمان دارد. تربیت کودک بسیار دشوار می باشد؛ با برقراری رابطه موثر با کودک، والدین میتوانند در تمامی مراحل زندگی با کودک ارتباط داشته باشند و این ارتباط موثر باعث بهتر شدن و آسان شدن امر تربیت نیز می شود. والدین با روش های مختلفی که به کار می گیرند در ارضای نیازها و یادگیری، طرز تفکر و ارتباطات اجتماعی و به طور کلی در تربیت فرزند نقش اساسی دارند.

در این زمینه تحقیقاتی به روش تحلیلی توصیفی انجام شده که والدین می توانند با بهره گیری از این روش ها آینده فرزند خود را تضمین کنند. از جمله مقالات:

۱- نقش والدین در تربیت فرزند؛ نویسنده محمد سبحانی نیا، که به صورت کلی به بررسی نقش والدین در تربیت فرزندان پرداخته است.

۲- نقش والدین در تربیت اجتماعی کودکان از منظر اسلام، نوشته زهرا قندی، که در مورد نقش اختصاصی پدر و مادر در تربیت اجتماعی فرزند پرداخته است و سپس اصول، روش ها و مهارت های تربیت اجتماعی در دوران کودکی و جوانی را مورد مطالعه قرار داده است.

۳- نقش والدین در هوش عاطفی کودکان تیز هوش، نوشته اصغر نوری امام زاده ای، که در مورد نقش والدین در رشد هوش عاطفی کودکان تیز هوش پرداخته که والدین می توانند کمک کنند و آن ها را برای موفقیت در زندگی اجتماعی و عاطفی آماده سازند.

تفاوت مقاله حاضر با مقالات ذکر شده در این است که این مقاله تأثیر رفتار والدین از نظر فیزیکی و عاطفی را مورد بحث قرار داده است و هدف از این مقاله بیان کردن دو نوع از

روش های ارتباط داشتن، صحیح با فرزندان است.

۱- معنای لغوی و اصطلاحی تربیت

تربیت در لغت از ماده «ربا» به معنی «زاد و نما»؛ افزایش یافت، نمو کرد، گرفته شده است.^۱ در لسان العرب، می نویسد: «ربا الشيء یربو ربواً و رباءاً ای زاد و نما.^۲ هم چنین تربیت از کلمه «رب» به معنی مالک، سید و مربی اشتقاق می یابد و این گونه معنی می شود: انجام وظیفه کردن به شیوه نیکو و پسندیده. «ربّ ولده و الصبی یربّه ربّاً»،^۳ یعنی کودک خود را نیکو تربیت کرد و برای او به نحو شایسته انجام وظیفه نمود. با در نظر گرفتن مفهوم لغوی، می توان تربیت را این گونه تعریف کرد: تربیت عبارت است از انتخاب رفتار و گفتار مناسب، ایجاد شرایط و عوامل لازم و کمک به شخص مورد تربیت، تا بتواند استعداد های نهفته اش را در تمام ابعاد وجودی خویش به طور هماهنگ پرورش داده و شکوفا سازد و به سوی هدف و کمال مطلوب، به تدریج حرکت کند.^۴

در اصطلاح: تربیت عبارت است از: «برانگیختن و فراهم آوردن موجبات رشد و پرورش و شکوفایی تمامی استعدادهای توانایی ها و قابلیت های انسان به منظور رسیدن به کمال و سعادت مطلوب».^۵

^۱ فیومی، احمد بن محمد، مصباح المنیر، محقق محمد یوسف شیخ، بیروت: المكتبة العصرية، ۱۴۲۸ق، ص ۲۱۷؛ طریحی، فخرالدین، مجمع البحرین، بیروت: دارالمکتبه الهلال، ۱۹۸۵م، ج ۲، ص ۱۳۸-۱۳۹.

^۲ ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، بیروت: دارالفکر، بیتا، ج ۱۴، ص ۳۰۴.

^۳ همان، ج ۱، ص ۳۹۹.

^۴ همان

^۵ محمد بهشتی، مبانی تربیت از دیدگاه قرآن، چاپ اول، تهران: انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه، ۱۳۸۷، ص ۳۵.

تربیت مفهوم بی‌پایان و بی‌کرانه‌ای است که تمامی شئون و ساحت‌های حیات انسانی را در بر می‌گیرد؛ تربیت نه در حصار زمان محدود می‌شود و نه در قلمرو مکان می‌گنجد. فراتر از محیط، وسیع‌تر از عالم و ژرف‌تر از رفتار بیرونی و نهان و سرشت آدمی است. تربیت ریشه در هزاران نسل پیشین انسانی دارد و سایه تأثیر آن بر تمام نسل‌های پسینی نیز ادامه خواهد داشت. فرآیند تربیت، در اقتصاد، مدیریت، سیاست، جنگ، صلح، هنر، ادبیات، تکنولوژی، دانش‌های انسانی، روابط اجتماعی، رشد و تعالی درونی‌ترین ویژگی‌ها، خصلت‌های روحی و روانی انسان‌ها رخ می‌نماید و برآیندهای مستقیم دارد.^۱

۲- نقش والدین در ایجاد رابطه عاطفی با فرزند

۲-۱- ایجاد امنیت در خانواده

یکی از مهم‌ترین کلیدهای تربیت یک فرزند سالم ایجاد احساس امنیت در اوست. پدرو مادر باید سعی کنند در کودک احساس امنیت ایجاد کنند نه اینکه بارتارشان یک موجود متخاصم، لجوج و شکست خورده تربیت کنند که مدام با همه سر جنگ داشته باشد. اما چگونه؟ چطور به کودکمان احساس امنیت بدهیم؟ کودکان نیاز به امنیت و آرامش دارند، مسئولیت ایجاد این حس برعهده والدین است. آنها در محیطی الوده به جنجال، تهدید، وحشت و دعوا، لجباز و سرسخت بار می‌آیند و اولین ضربه این بد رفتاری را خود والدین خواهند خورد.^۲ کودک موجودی استثنایی است که باید به او عشق و محبت داد و این بزرگترین نیاز اوست از کنارخواسته‌های کوچک او نباید به آسانی گذشت. پاسخ به نیازها پاسخ به امنیت کودک است کودکان فراتر از آنچه که فکرمی‌کنیم، می‌فهمند. بنابراین مطمئن باشید که پاسخ

^۱ محمد بهشتی، همان، ص ۳۵.

^۲ همان، ص ۳۷.

مهربانی‌ها و محبت‌های ما را خواهند داد.^۱

والدین برای ایجاد امنیت در کودک نباید صدای خود را در مقابل فرزند بالا ببرند. نباید از کنار نیازهای بچه به سادگی بگذرند و همچنین باید حریم خصوصی فرزندان به ویژه نوجوانان را حفظ بکنند. مثلاً مادری که کیف فرزندش را می‌گردد تا در آن چیزی پیدا بکند، درواقع امنیت بچه را به خطر انداخته است و باعث می‌شود بچه اگر می‌خواهد چیزی را هم پنهان بکند در سوراخ‌های امن تری مخفی کند، ولی اگر حریم‌ها را نگه داریم و به روش‌های بهتری مراقب بچه‌ها باشیم، امنیت آنها هم بهتر تامین می‌شود. بنابراین هیچ قانون کلی برای پدر و مادر خوب بودن یا کودک خوب بودن وجود ندارد جز اینکه برای داشتن یک فرزند سالم و شاد به او عشق و احساس امنیت بدهیم. به حرف‌های او گوش بدهیم و او را تشویق کنیم.^۲

۲-۲- ایجاد آرامش در خانواده

یکی از مهم‌ترین راه‌ها برای حفظ آرامش در خانواده توجه به نیازهای یکدیگر است. به عنوان مثال دوست داشتن و دوست داشته شدن از مهم‌ترین نیازها است که هر کدام از ما در وجود خودمان داریم، وقتی کودک احساس می‌کند به نیازهای او توجه می‌شود آرامش پیدا می‌کند، و این شرایط می‌تواند تأثیر مثبتی روی کودک داشته باشد. پس برای رسیدن به این هدف والدین باید بکوشند که همیشه با اعضای خانواده در ارتباط باشند مشکلات و خواسته‌های آنان را بشنوند و تا جایی که برایشان مقدور است، به آنان کمک کنند. اگر والدین بخصوص پدر آرامش را در محیط خانواده برقرار کند زمینه‌های تنش از خانواده دور می‌شود و خانواده‌ای که آرامش داشته باشد خانواده‌ای است که امنیت روانی در آن وجود دارد و اعضای

^۱ فرلو، آبراهام، به سوی روان‌شناسی بودن، ترجمه: احمد رضوانی، مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی، ۱۳۷۱،

^۲ امینی، ابراهیم، اسلام و تعلیم و تربیت، ج ۲، تهران: انتشارات انجمن اولیاء و مربیان، ۱۳۷۲، ص ۱۹۷

۴) اسب سواری: پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمودند: «فرشتگان از میان سرگرمی های شما، تنها در مسابقه اسب سواری و تیر اندازی، حضور می یابند.»^۱

۲-۳- هم تفریح شدن با کودک

تفریح بیرون از منزل برای بچه ها خیلی خوب است. شواهد علمی زیادی وجود دارد که نشان می دهد بازی در خارج از خانه برای سلامتی کودکان مفید است. هرچه کودکان بیشتر بیرون از خانه تفریح کنند، در آینده بیشتر از طبیعت مراقبت می کنند. برای لذت بردن از طبیعت لزوماً نیازی به سفرهای دور و دراز نیست. یک سفره ی کوچک در بالکن یا چیدن میز در تراس هم می تواند تفریح بیرون از منزل به حساب آید.

سعی کنید هر روز چند دقیقه ای را بیرون از منزل با فرزندتان وقت بگذرانید. حتماً نباید تفریح پر خرجی باشد. قدم زدن تا خیابان بعدی یا رفتن به پارک محله هم می تواند برای کودک مفید باشد. کودکان در سن پیش دبستانی علاقه ی زیادی به کاوش کردن دارند. آنها در حال رشد هستند و از هر تجربه ای چیز جدیدی یاد می گیرند.^۲

کودکان از دویدن، بالا رفتن، برقراری تعادل، رقصیدن، چاله کندن و پریدن علاوه بر لذت بردن، چیزهای زیادی یاد می گیرند. کودکان می توانند سلامت و تناسب اندام خود را در آینده از طریق بازی در فضای باز و تفریح بیرون از منزل تضمین کنند. بچه ها وقتی در سنین پایین و در فضای آزاد مشغول فعالیت می شوند در آینده ورزش کردن جزء جدا نشدنی زندگی شان خواهد شد.^۳ فواید بازی کودکان بیرون از منزل تنها به سرگرمی ختم نمی شود. مزایای تفریح کردن کودکان در فضای آزاد:

^۱ طبرانی، سلیمان بن احمد، المعجم الکبیر، قاهره: مکتبه ابن تیمیّه، ۱۳۶۴، ج ۱۲، ص ۳۰۵، ح ۱۳۴۷۴

^۲ محمدی ری شهری، همان، ج ۱۳، ص ۵۶

^۳ همان، ص ۴۸

- ۱) دويدن و دنبال‌بازی می‌تواند آمادگی جسمانی، چابکی و استقامت را در آنها ایجاد کند.
 - ۲) بالا و پایین پریدن موجب تراکم استخوان و ثبات عضلات بزرگ آنها خواهد شد.
 - ۳) کوهنوردی و پیاده‌روی می‌تواند هماهنگی، تعادل و قدرت آنها را بهتر کند.
 - ۴) آزادی در فریاد زدن و سر و صدا کردن انرژی‌شان را به خوبی تخلیه می‌کند.
 - ۵) بودن در فضای باز برای سلامت چشم مفید است.
 - ۶) گذراندن وقت در خارج از منزل باعث جلوگیری از نزدیک بینی در کودکان و نوجوانان می‌شود.^۱
- بنابراین تأثیرات بازی والدین با کودکان سبب ساختن پیوند های محکم بین آن‌ها می‌شود و بازی ها باعث این می‌شود که والدین استعداد های نهان کودک خود را بشناسد. بازی کردن با کودکان می‌تواند کاهنده استرس برای والدین هم باشند. آرامش و خندیدن برای سلامتی همچنین کودکان بسیار مهم و حائز اهمیت است. مهم است بدانید که کودکان هنگام بازی کردن با والدینشان با الگو برداری از رفتار های آنها مهارت های اجتماعی را فرا می‌گیرند.

نتیجه گیری

ارتباط صحیح والدین با فرزندان، باعث ارتباط صحیح کودکان با بیرون از خانواده هم می‌شود. این ارتباط صحیح می‌تواند به کاهش مشکلات رفتاری، اختلالات روانی و مشکلات جسمی در فرزند کمک کند و اساسی برای ایجاد یک خانواده سالم و پایدار است از طریق ارتباط با فرزندان با والدین می‌توانند ارزش های اخلاقی، مهارت های اجتماعی و مدیریت احساسات را به آنها انتقال دهند که در زندگی باعث ایجاد موفقیت و سعادت و خوشبختی کودک خواهد شد. و این والدین هستند که می‌توانند نقش بزرگی را در زندگی و عواطف فرزند خود داشته باشند و

^۱ محمدیان، بهرام، ویراستار رحیمی، آسیه، نگاهی دیگر به حقوق فرزندان از دیدگاه اسلام، تهران: انجمن اولیاء و مربیان،

بدین سبب کودک می‌تواند با جهان اطراف خود ارتباط سالمی داشته باشد و اینجاست که کودک می‌تواند در شرایط خاص رفتاری درست از خود نشان دهد و همین امر سبب می‌شود که کودک عزت نفس، احساس کار آمدی و مفید بودن داشته باشد و شرایط را به خوبی کنترل کند.

فهرست منابع

*قرآن

۱. انصاری، قدرت‌الله، احکام و حقوق کودکان در اسلام، تهران: مرکز فقهی ائمه اطهار (ع)، ۱۳۹۳
۲. امینی، ابراهیم، اسلام و تعلیم و تربیت، ج ۲، تهران: انتشارات انجمن اولیاء و مربیان، ۱۳۷۲
۳. ابن بابویه، محمد بن علی، امالی صدوق، مترجم محمدباقر کمره ای، تهران: کتابچی، ۱۳۷۶
۴. حسینی زاده، سیدعلی، سیره تربیتی پیامبر و اهل بیت، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۵. ش، چاپ سوم
۵. طباطبایی، محمد حسن، سنن النبی، ترجمه حسین استاد ولی، تهران: پیام آزادی، ۱۳۸۱
۶. فرلو، آبراهام، به سوی روان شناسی بودن، ترجمه: احمد رضوانی، مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی، ۱۳۷۱
۷. فلسفی، محمدتقی، گفتار فلسفی، کودک از نظر وراثت و تربیت، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۵
۸. قائمی، علی، نقش مادر در تربیت، تهران: امیری، ۱۳۸۷
۹. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، مترجم محمدباقر کمره ای، قم: انتشارات اسوه، ۱۳۷۵
۱۰. گروه تعلیمات دینی دفتر تحقیقات و برنامه ریزی درسی، آشنایی با شیوه زندگی پیامبر اسلام (ص) (سیره نبوی)، تهران: شرکت چاپ و نشر ایران، ۱۳۶۸

۱۱. محمد بهشتی، مبانی تربیت از دیدگاه قرآن، چاپ اول، تهران: انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه، ۱۳۸۷
۱۲. محمدیان، بهرام، ویراستار رحیمی، آسیه، نگاهی دیگر به حقوق فرزندان از دیدگاه اسلام، تهران: انجمن اولیاء و مربیان، ۱۳۹۰
۱۳. میرزا بیگی، علی، نقش نیازهای روانی در بهداشت روانی و آموزش و پرورش، تهران: انتشارات اطلاعات، ۱۳۶۷
۱۴. محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، ترجمه رضا شیخی، قم: مؤسسه علمی فرهنگی دار الحدیث، ۱۳۸۹

منابع عربی

۱۵. ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، بیروت: دارالفکر، بیتا،
۱۶. ابن بابویه، محمد بن علی، ثواب العمال، محقق صادق حسن زاده، تهران: ارمان طوبی، ۱۳۸۲
۱۷. ابن بابویه، محمد بن علی، من لا یحضره الفقیه، مصحح علی اکبر غفاری، قم: مؤسسه النشر الإسلامی، ۱۳۶۳
۱۸. ابن فهد حلّی، احمد بن محمد، عده الداعی، مصحح احمد موحّدی قمی، قم: دارالکتاب السلامی، ۱۴۰۷ق
۱۹. بهشتی، احمد، اسلام و حقوق کودک، قم: مرکز انتشارات حوزه علمیه، ۱۳۷۷
۲۰. حر عاملی، محمد بن حسن، الجواهر السنیّه، بیروت: مؤسسه الأعلمی للمطبوعات، ۱۴۰۲ق
۲۱. حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، قم: مؤسسه آل البيت، ۱۴۱۶ق
۲۲. طبرسی، حسن بن فضل، مکارم الاخلاق، قم: الشریف الرضی، ۱۳۷۰

٢٣. طبرانی، سلیمان بن احمد، المعجم الكبير، قاهره: مكتبة ابن تيمية، ١٣٦٤
٢٤. طريحي، فخرالدين، مجمع البحرين، بيروت: دارالمكتبة الهلال، ١٩٨٥م
٢٥. فتال نیشابوری، محمد بن احمد، روضه الواعظین، قم: الشريف الرضي، ١٣٧٥
٢٦. فيض كاشانی، محمد بن شاه مرتضى، محجة البيضاء، مصحح على اكبر غفاری، قم: مؤسسة النشر الإسلامي، ١٤١٧ق
٢٧. فيومي، احمد بن محمد، مصباح المنير، محقق محمد يوسف شيخ، بيروت: المكتبة العصرية، ١٤٢٨ق
٢٨. متقي هندی، كنز العمال، تحقيق شيخ بكری حیانی و شيخ صفوة السقا، بيروت، مؤسسة الرسالة ١٤٠٩ ق
٢٩. مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، مصحح على اكبر غفاری، بيروت: دار إحياء التراث العربي، ١٤٠٣ق
٣٠. نوری، حسين بن محمدتقی، مستدرک الوسائل، بيروت: مؤسسة آل البيت، ١٤٠٨ق

سایت

٣١. salamatnews.com